

ANALYSE: 14-ÅRIGES BEHOV FOR VIDEN OM MEDIER

UNGE HAR IKKE KONTROL OVER DERES ONLINE-LIV

Næsten en tredjedel af alle unge i 7. klasse er på nettet mere end fire timer om dagen. Når de er online, er de unge alt for dårlige til at beskytte sig selv. Samtidig interesserer deres forældre sig meget lidt for de unges netliv.

I en ny undersøgelse om unges brug af medier, som Børnerådet har gennemført blandt 2.000 unge i 7. klasse, fortælle de unge, at de føler, de har kontrol over de oplysninger, de deler på nettet. Spørger man nærmere ind til emnet, viser det sig dog, at der ikke er sammenhæng mellem deres oplevelse af kontrol og den viden, de har om, hvordan nettet fungerer. En stor gruppe unge ved ikke, at de efterlader små spor om dem selv – cookies – på nettet, som fx kan bruges til at målrette reklamer eller spore deres færden online. De ved ikke nok om, hvad der sker med deres private oplysninger på de sociale medier, og de har svært ved at gennemskue, hvornår noget er markedsføring på nettet.

Samtidig viser undersøgelsen, at de unges forældre ikke interesserer sig for, hvad de laver, når de er online. De unge fortæller også, at de meget af tiden er alene, når de ser film og serier på nettet, og at deres forældre sætter meget få rammer for, hvad de må se på nettet, hvilke spil de må spille, eller hvor meget de må være på computer eller tablet.

Børnerådets formand, Per Larsen, mener, de unge bliver svigtet: "Vi har ikke formået at klæde de unge godt nok på til at være trygt på nettet. Samtidig overlader forældrene dem stort set til sig selv," siger Per Larsen og fortsætter: "Vi ved, at mange unge

oplever ubehagelige ting på nettet, og at de ved alt for lidt om, hvordan de beskytter deres privatliv. Der er derfor brug for mere og bedre rådgivning til både unge og forældre, og jeg så gerne, at Medierådet, der arbejder på området i forvejen, fik flere ressourcer, så vi kan hjælpe de unge bedre på vej."

UNDERSØGELSENS HOVEDRESULTATER

- 79 pct. føler, at de har kontrol over de oplysninger, de deler om dem selv på nettet.
- 29 pct. er ikke opmærksomme på, at deres færden på nettet kan følges – fx via cookies.
- 37 pct. har ikke hørt om regler for virksomheders brug af private billeder og personlige oplysninger på fx sociale medier.
- 76 pct. efterlyser mere viden om regler, lovgivning og måder at beskytte sig selv på, når de er på nettet.
- 92 pct. af de unge ser film/serier på nettet.
- 43 pct. oplever sjældent eller aldrig, at deres forældre interesserer sig for, hvilke film, serier og tv-programmer de ser.
- 81 pct. af de unges forældre har ikke lavet regler for, hvilke computerspil de må spille.
- 77 pct. har ikke regler derhjemme for, hvilke film de må se.

GENERATION ONLINE

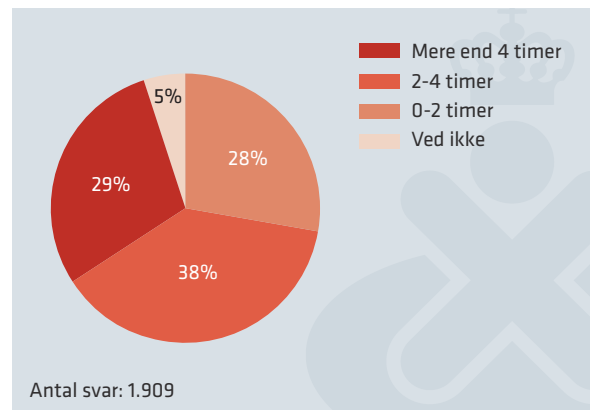
13-14-årige unge bruger en stor del af deres hverdag på nettet via forskellige platforme. Samlet set er 67 pct. på nettet mere end to timer om dagen. 38 pct. er på nettet 2-4 timer om dagen, og knap en tredjedel (29 pct.) vurderer, at de bruger mere end fire timer om dagen på at være på nettet (figur 1).

Når de unge er på nettet, er de primært på sociale medier, de ser film eller tv på forskellige on demand-tjenester, og de spiller spil. Figur 2 viser fordelingen af de unges forbrug. Mellem 25 og 34 pct. bruger mere end to timer dagligt på hhv. film, spil og sociale medier. 12 pct. bruger mere end fire timer på at spille computer på en almindelig dag. Knap halvdelen bruger op til en time dagligt på spil, sociale medier og/eller film, tv og serier (figur 2).

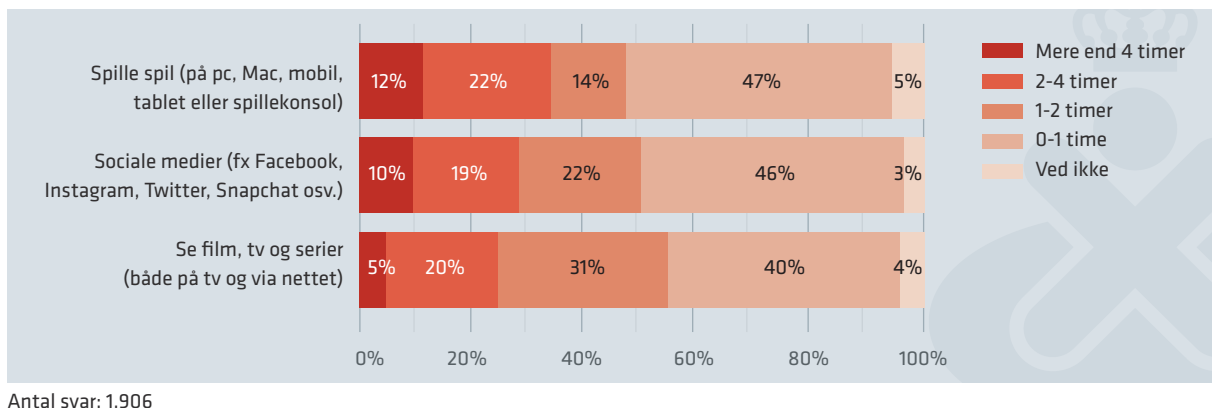
Flere af de unge er godt klar over, at de bruger meget tid på fx Netflix. Liv på 14 år fortæller, at det godt kan blive for meget: "Nogle gange kan det tage lidt overhånd. Jeg kan godt bruge en hel søndag, hvor

jeg bare ser Netflix, hvis jeg ikke har andet at lave. Så bliver min mor lidt sur på mig over, at jeg ikke er sammen med min familie."

FIGUR 1: OMFANG AF ONLINE-LIV
HVIS DU TÆNKER PÅ EN ALMINDELIG DAG, HVOR LANG TID TROR DU SÅ, AT DU ER PÅ NETTET (BÅDE VIA TELEFON, COMPUTER OG TABLET)?

FIGUR 2: TIDSFORBRUG PÅ SPIL, SOCIALE MEDIER OG FILM/SERIER
HVIS DU TÆNKER PÅ EN ALMINDELIG DAG, HVOR LANG TID TROR DU SÅ, AT DU BRUGER PÅ FØLGENDE?

Analysen bygger på en spørgeskemaundersøgelse i Børnerådets Børne- og Ungepanel, som blev gennemført i maj/juni 2014, samt opfølgende gruppeinterview med 20 børn, der går i 8. klasse.

41 pct. af de unge, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, var i foråret 2014 13 år, 56 pct. var 14 år og 3 pct. var 15 år. Vi betegner gruppen samlet set som 13-14-årige. Undersøgelsens metoder er beskrevet bagest i notatet.

DET VOKSENFRIE MEDIEUNIVERS

92 pct. af de unge i undersøgelsen ser film eller serier på nettet. Inden for det seneste år har 61 pct. brugt Netflix. Næsten halvdelen (43 pct.) har brugt TV3 Play, og 41 pct. har været på Viaplay (figur 3).

Langt størstedelen af de unge, der ser film eller serier på nettet, gør det som oftest alene eller sammen med venner. Fx svarer 72 pct., at de sjældent eller aldrig er sammen med voksne, når de ser film eller serier på nettet. Sally på 14 år forklarer det typisk med, at voksne og unge har forskellige interesser: "Jeg ser serier og tv på nettet – også uden

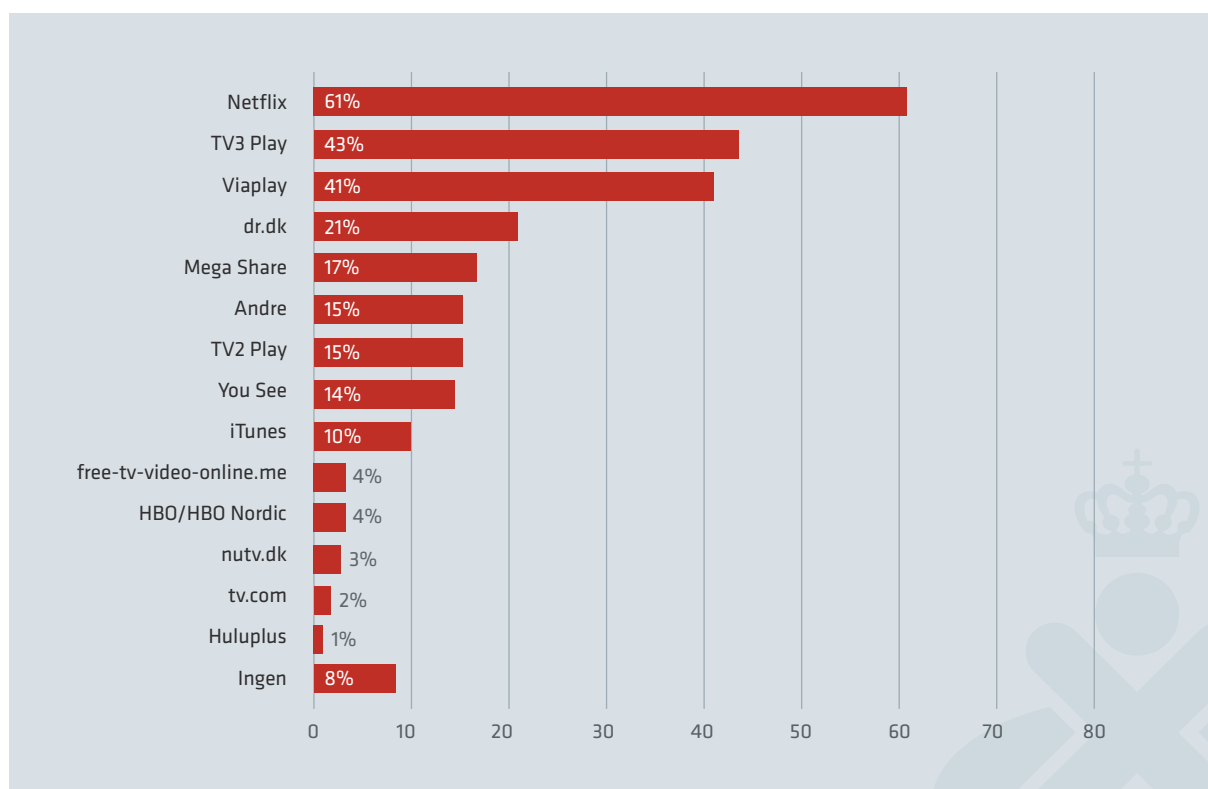
voksne. Men det er mest fordi, jeg ser serier, der ikke interesserer mine forældre. Og de er ikke hjemme, mens jeg ser det."

De unge synes ikke, at indholdet i de film og serier, de ser, kræver voksentilstedeværelse, men det kan være hyggeligt.

Cecilie på 13 år fortæller, at det indimellem kan være meget rart med voksne, som kan forklare, hvad der sker i filmene: "Det kan være sjovere at se det med en voksen, hvis det er lidt mere kompliceret. Så har jeg svært ved at følge med, og så kan de lige hjælpe."

FIGUR 3: BRUG AF ON DEMAND-TJENESTER

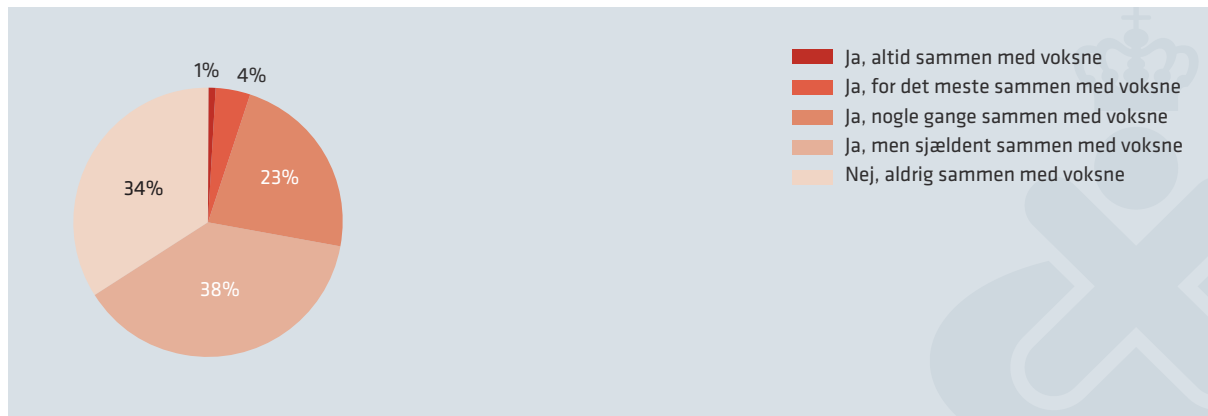
HVILKE TJENESTER SER DU FILM OG/ELLER SERIER PÅ?
(SÆT KRYDS VED ALLE DEM DU HAR BRUGT DET SENESTE ÅR)

Antal svar: 1.899

FIGUR 4: VOKSENSAMVÆR

NÅR DU SER FILM/SERIER PÅ NETTET, ER DET SÅ SAMMEN MED EN ELLER FLERE VOKSNE?

Antal svar: 1.757 (dem, der ser film/serier på nettet)

Det kan være sjovere at se det med en voksen, hvis det er lidt mere kompliceret. Så har jeg svært ved at følge med, og så kan de lige hjælpe. / CECILIE

FAKTA

I Danmark er det bestemt i filmloven, at Medierådet for Børn og Unge skal aldersmærke film og serier, der bliver vist i biografen og solgt på dvd og blue ray. Aldersmærkningerne er en vejledning til forældre, børn og unge, der markerer, om en film eller en serie indeholder ting, der kan virke skræmmende for børn og unge.

Langt størstedelen af de on demand-tjenester, som de unge ser film og serier på, har senderrettigheder i udlandet. Det betyder, at der ikke er krav om, at de skal aldersmærkes, inden de kommer på nettet.

FORÆLDRE INTERESSERER SIG IKKE FOR DE UNGES MEDIEBRUG

43 pct. af de unge oplever sjældent eller aldrig, at deres forældre interesserer sig for, hvilke film, serier eller tv-programmer de ser (figur 5). Samtidig fortæller 46 pct., at deres forældre ikke interesserer sig for, hvad de spiller online.

Katrina på 14 år fortæller, at hendes mor er virkelig dårlig til at engagere sig i det, der optager hende: "Min mor hun er sådan, at når jeg ser et eller andet, så kommer hun ind og spørger, hvad jeg ser. Så prøver jeg at forklare hende det. Hun prøver at forstå det, men det kan hun ikke."

Flere af de unge fortæller også, at deres forældre ikke viser interesse, fordi de tror, at de unge godt selv kan håndtere det, de ser.

"Mine forældre stoler nok på mig, til at jeg kan tage mine egne valg. Så hvis jeg har lyst til at se en film, som har en aldersgrænse på 15, så lader de mig se den. Jeg skal bare selv tage stilling til, om jeg vil se den."

Figur 6 viser, at langt størstedelen af de unge ikke oplever, at der er regler for, hvor meget de må bruge mobilen (83 pct.), se fjernsyn (73 pct.), være på computer eller tablet (71 pct.) eller spille computer (65 pct.). De fleste har heller ikke regler om, hvilke computerspil de må spille (81 pct.), eller hvilke film de må se (77 pct.). Det er dog mere end hver tredje (68 pct.), der har regler for, hvornår de må bruge mobilen (fx når de spiser).

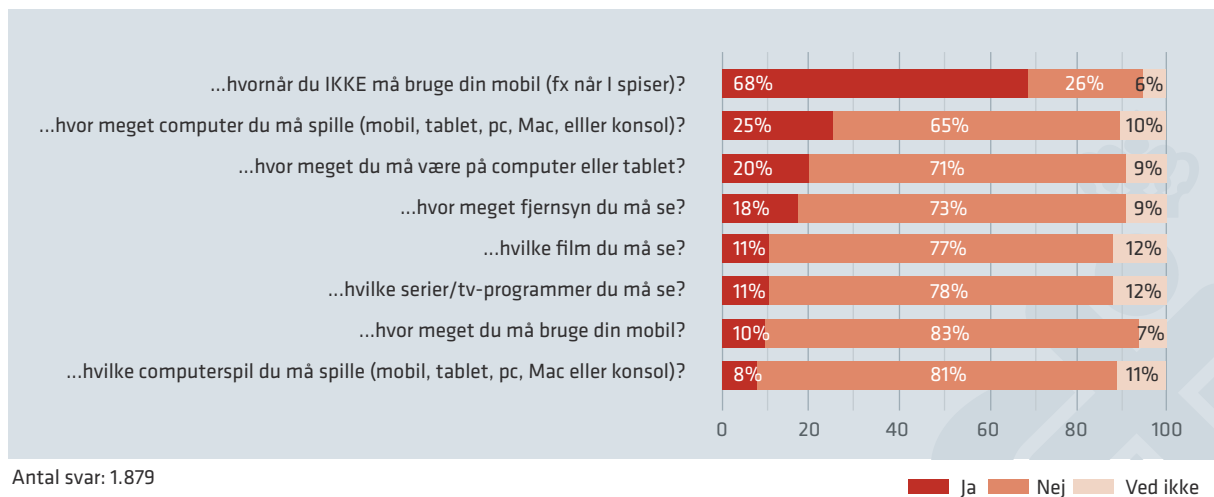
” Min mor hun er sådan, at når jeg ser et eller andet, så kommer hun ind og spørger, hvad jeg ser. Så prøver jeg at forklare hende det. Hun prøver at forstå det, men det kan hun ikke. / KATRINA

FIGUR 5: FORÆLDREINTERESSE
INTERESSERER DE VOKSNE DERHJEMME SIG FOR, HVILKE FILM/SERIER/TV-PROGRAMMER DU SER?

Antal svar: 1.887

FIGUR 6: FORÆLDRES REGLER
HAR DINE FORÆLDRE LAVET REGLER FOR...

FORÆLDRES REGLER ER OK, NÅR DE GIVER MENING

Langt de fleste af de børn, der oplever, at deres forældre har regler i forhold til deres mediebrug, synes, at reglerne er ok. Fx er det i orden, at man ikke må bruge sin mobil, når man spiser. Nogle unge siger, at forældrenes regler ligefrem kan være nødvendige. Uden regler kan det nemlig være svært at lægge mobilen fra sig eller logge af computeren: "Jeg synes, det er rimeligt nok med regler, for nogle dage sidder man bare indenfor, så er det fint at få at vide, at man lige skal holde en pause", siger Angelo.

Regler skal være forståelige og gennemskuelige. Men som Lucas siger, kan irriterende regler godt accepteres, hvis de giver mening: "Reglerne er gode nok at have. De betyder bare, at de vil beskytte mig. Selvom det til tider kan være provokerende!"

Mange af de unge siger også, at forældrenes regler nogle gange bygger på uvidenhed om, hvad de unge faktisk laver. Maja siger fx: "Reglerne er for det meste rimelige. Men nogle gange overreagerer de lidt, når jeg er på min tablet, for det er ikke altid, at jeg er

på sociale medier eller spiller spil. Nogle gange er det faktisk, fordi jeg foretager mig noget."

Og så skal forældrene også selv overholde reglerne, siger Magnus: "Reglerne er fine nok. Problemet er bare, at min far ikke overholder det med, at der ikke må være mobil ved spisebordet."

De mange unge, der ikke har regler for deres mediebrug, siger bredt set, at reglerne ikke er nødvendige, da de selv kan administrere deres mediebrug. For dem er forældrenes tillid vigtig.

FØLELSE AF DIGITAL KONTROL

Størstedelen af de unge (80 pct.) oplever selv, at de har kontrol over de oplysninger, de deler på nettet (figur 7).

For de unge betyder kontrol, at de fx selv bestemmer, hvad de vil lægge op om dem selv på de sociale medier, hvem de vil være venner med på Facebook, og hvem der må følge dem på Instagram. Martha fortæller: "På Instagram er min profil privat, så der ved jeg nogenlunde, hvem der følger mig. Når jeg lægger noget ud, så kender jeg nogenlunde de mennesker, der ser det. Så har man sådan kontrol over det."

Interviewene peger på, at mange unge har en snæver opfattelse af personlige oplysninger som de billeder og informationer, de selv lægger på deres profiler. Det vil blandt andet sige informationer om, hvor gamle de er, hvor de bor, og hvem de er kæreste med.

Et lille fåtal – 5 pct. – svarer i undersøgelsen, at de ikke føler, de har kontrol over deres personlige oplysninger. Flere ved ikke helt, hvad det vil sige, men Lea forklarer sig så godt, hun kan:

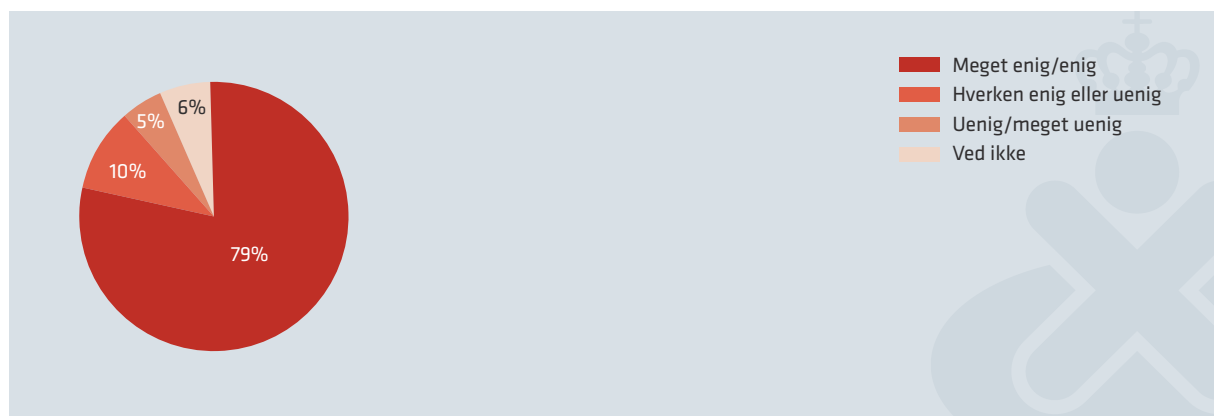
"Jeg er ikke sikker på, at jeg har kontrol over mine oplysninger. Jeg har fx lige fundet ud af, at Facebook kan gå ind og se mine oplysninger. Sådan rigtigt se de ting, jeg har skrevet. Og hvis jeg fx sletter et billede fra Facebook, så ligger det stadig på nettet. Det er først nu, jeg er begyndt at forstå selve reglerne for Facebook. Dine ting bliver ikke slettet fra nettet, men bliver der hele tiden. Så på den måde synes jeg ikke, at jeg har kontrol."

68 pct. af de unge svarer også, at de føler, de har kontrol over, hvilke personer og virksomheder der ser deres sms'er og private beskeder på sociale medier (figur 8).

” Jeg er ikke sikker på, at jeg har kontrol over mine oplysninger. Jeg har fx lige fundet ud af, at Facebook kan gå ind og se mine oplysninger. Sådan rigtigt se de ting, jeg har skrevet. / LEA

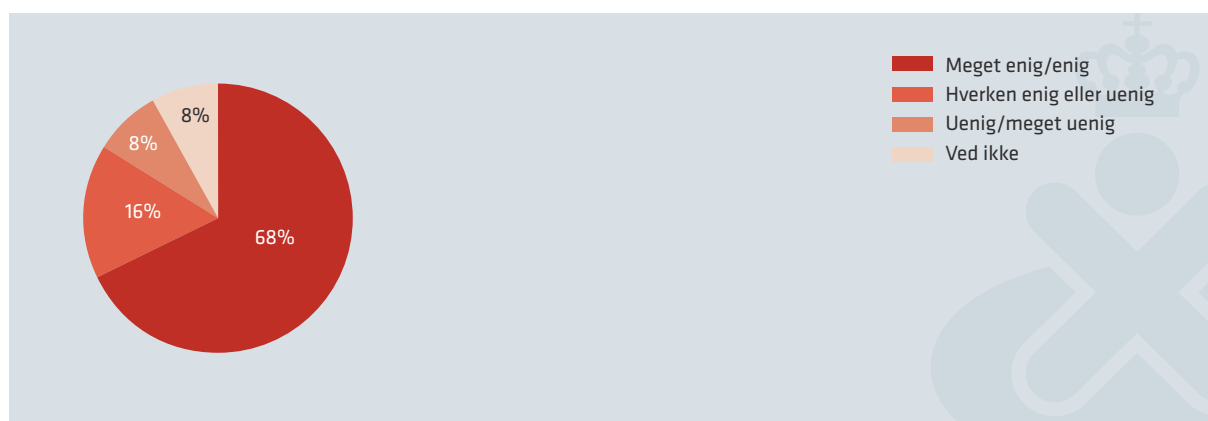
FIGUR 7: FØLELSE AF KONTROL MED DELING AF PERSONLIGE OPLYSNINGER

JEG FØLER, AT JEG HAR KONTROL OVER DE OPLYSNINGER, JEG DELER OM MIG SELV PÅ NETTET

Antal svar: 1.802

FIGUR 8: FØLELSE AF KONTROL MED HVEM DER KIGGER MED I BESKEDER
 JEG FØLER, AT JEG HAR KONTROL OVER, HVILKE PERSONER OG VIRKSOMHEDER DER SER MINE SMS'ER OG PRIVATE BESKEDER PÅ SOCIALE MEDIER

Antal svar: 1.802

Interviewene peger på, at der er stor forskel på, hvor meget de unge ved om deling af personlige oplysninger. Nogle ved fx, at Facebook har adgang til ens personlige beskeder og sms'er, mens det overrasker andre:

Interviewer: Hvad med sådan noget med at have kontrol over, om virksomheder og personer kan kigge med i private beskeder og sms'er. Føler I, at I har kontrol over, hvem der kan kigge med i det?

Gustav: Altså dem, der har lavet Facebook kan jo se det.

Clara: Jeg vidste ikke, at man kunne se det.

Liv: Han er nok også lidt ligeglad.

For de fleste af de unge er det dog meget uheldigt, hvad fx Facebook skal bruge deres oplysninger til. Mange af de unge mener, at Facebook og andre gerne må kigge med, for de synes ikke selv, de har noget at skjule:

Frederik: Jeg ved godt, Facebook kan kigge med, men jeg er sådan lidt ligeglad.

Interviewer: Hvorfor er du ligeglad?

Frederik: Jeg skriver ikke rigtigt noget, som de kunne bruge til noget.

Interviewer: Hvad siger I andre?

Liv: Det er sådan meget det samme. Det er lidt ligegyldigt. Jeg bruger mest Messenger til at spørge folk, om de kan være sammen. Det tror jeg, er ret irrelevant for dem, der har Facebook.

UNGE OPLEVER FALSK TRYGHED PÅ NETTET

Selvom en stor gruppe af de unge føler, at de har kontrol over deres oplysninger på nettet, viser undersøgelsen alligevel, at mange af de unge ikke er opmærksomme på, hvordan deres personlige oplysninger kan deles og bruges af andre.

I undersøgelsen er de unge blevet stillet en række spørgsmål om deres opmærksomhed i forhold til deling af personlige oplysninger. De er fx blevet spurgt, om de er opmærksomme på, at deres personlige oplysninger fra sociale medier kan bruges til målrettet markedsføring. De er blevet spurgt, om de er opmærksomme på, at fx Facebook og Google har ret til at dele oplysninger om dem med hinanden og andre virksomheder. Og de er blevet spurgt, om de er opmærksomme på, at de efterlader digitale fodspor, overalt hvor de færdes på nettet.

De unges svar viser en uvidenhed i forhold til det, man kan kalde for beskyttelse af privatliv og rettigheder på nettet. Samtidig viser svarene også, at de unge, der ved noget om privatliv og rettigheder, ikke bekymrer sig synderligt om det. Mellem 22 og 29 pct. af de unge svarer, at de ikke er opmærksomme på de ovenstående forhold. 34-46 pct. svarer, at de er opmærksomme på flere af forholdene, men at det ikke bekymrer dem. 13-21 pct. svarer, at de er opmærksomme på forholdene, og at det bekymrer dem lidt. En mindre gruppe unge – 2-6 pct. – er opmærksomme på, at deres personlige oplysninger deles på nettet, og de svarer, at det bekymrer dem meget.

De uddybende interview peger på, at den manglende bekymring højst sandsynligt bunder i, at de unge ikke rigtigt ved, hvad det er, de skal være bekymrede for – de forstår simpelthen ikke snakken om privatliv og rettigheder på nettet. Fx fortæller to af de unge om deres forhold til cookies:

Interviewer: Hvad gør I, når cookie-boksen kommer op?

Gustav: Trykker ok.

Interviewer: Har I tænkt over, hvad den betyder?

Katrina: Nej.

Gustav: Den er irriterende.

Frederik: Den gør sådan, at man kan spore, hvad man har været inde på.

Interviewer: Ved at du trykker ok?

Frederik: Ja.

Interviewer: Og spore?

Frederik: Ja, hvad for nogle hjemmesider, man har været inde på, hvad man har skrevet ned og sådan.

Interviewer: Hvad synes du om det?

Frederik: Det er lige meget.

Alle de interviewede kender cookie-boksen, som de fleste hjemmesider beder brugeren om at acceptere. Men de trykker ofte bare ok uden rigtigt at forstå, hvad de siger ja til. De vil bare gerne videre på sitet:

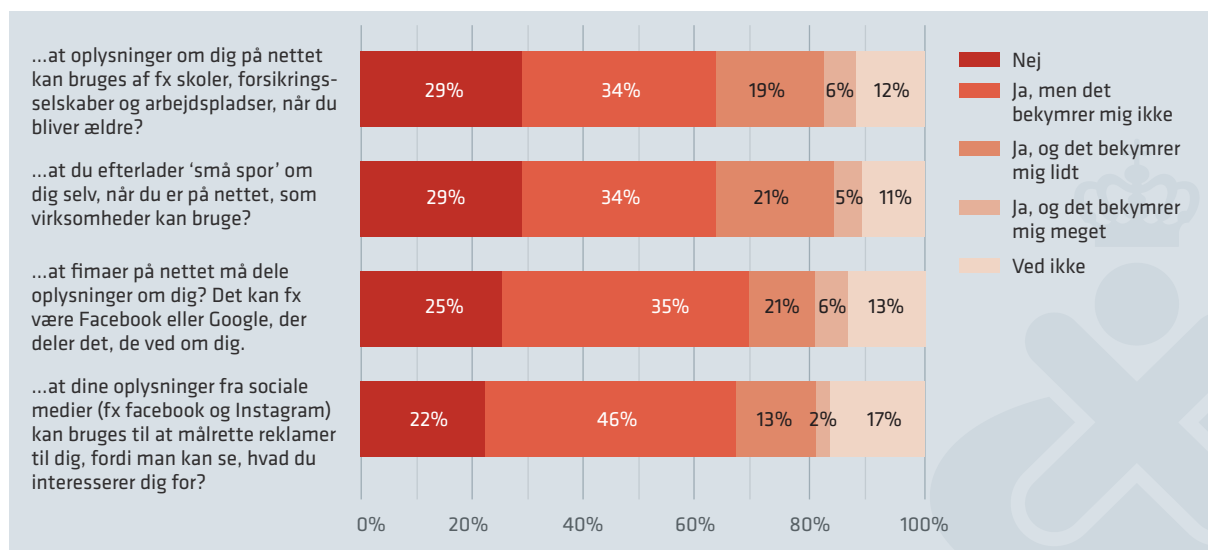
Interviewer: Hvorfor trykker I ok, selvom I ikke ved, hvad det er?

Sofie: Bare for, at den skal gå væk.

Interviewer: Er det ligesom, hvis I opretter en profil på et socialt medie, så får I den der tekst, I skal acceptere. Terms and conditions.

Sofie: Jeg læser den aldrig, jeg trykker bare accept.

FIGUR 9: VIDEN OG BEKYMRING ER DU OPMÆRKSOM PÅ...

Antal svar: 1.797

Interviewer: Hvad tænker I om det, at I siger ja til noget, I ikke ved, hvad er?

Sofie: Man accepterer det jo bare, så man kan gå videre i sin oprettelse. Jeg synes ikke rigtigt, at det gør nogen forskel. Jeg lægger ikke mærke til det.

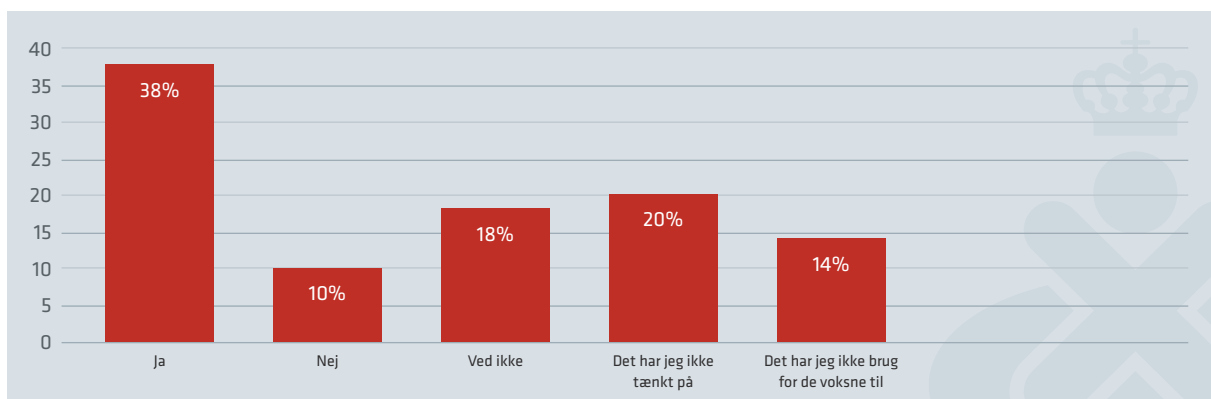
En af grundene til at de unge ikke bekymrer sig om, hvorvidt deres personlige oplysninger bliver delt, kan være, at en stor gruppe – 38 pct. – siger, de har tillid til, at de voksne omkring dem sikrer, at de ikke

kommer ind på sider, som er dårlige for unge på deres alder.

Undersøgelsen viser desuden, at mange unge er uvidende om grundlæggende regler i forhold til brug af nettet. 37 pct. ved fx ikke, at der er regler for, hvad virksomheder må bruges deres private billeder og oplysninger til. Og hver femte (19 pct.) kender ikke reglerne for, hvordan de selv må bruge de billeder, de finder på nettet – altså regler om ophavsret og kopiering.

FIGUR 10: TILLID TIL VOKSNES BESKYTTELSE

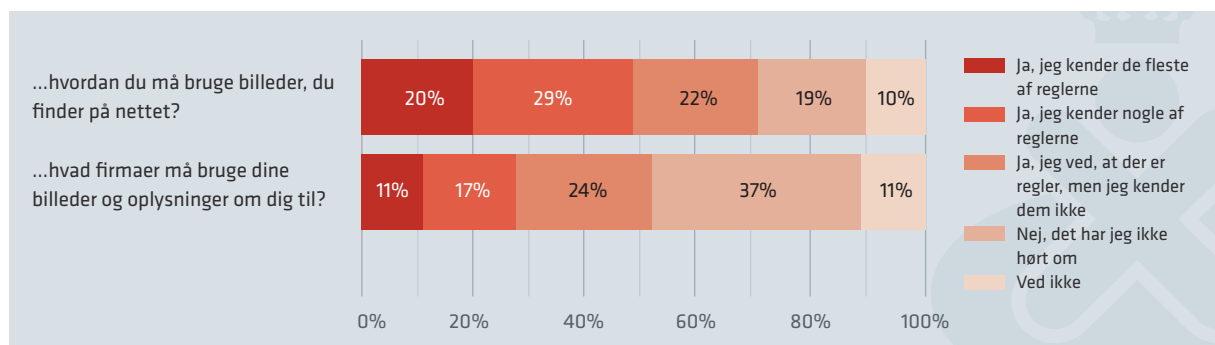
HAR DU TILLID TIL, AT DE VOKSNE OMKRING DIG SIKRER, AT DU IKKE KOMMER IND PÅ HJEMMESIDER OG/ELLER SOCIALE MEDIER, SOM ER DÅRLIGE FOR BØRN/UNGE PÅ DIN ALDER?

Antal svar: 1.788

FIGUR 11: KENDSKAB TIL REGLER

KENDER DU TIL REGLER OM,...

Antal svar: 1.790 og 1.788

UNGE VIL HAVE VIDEN OM DERES DIGITALE RETTIGHEDER

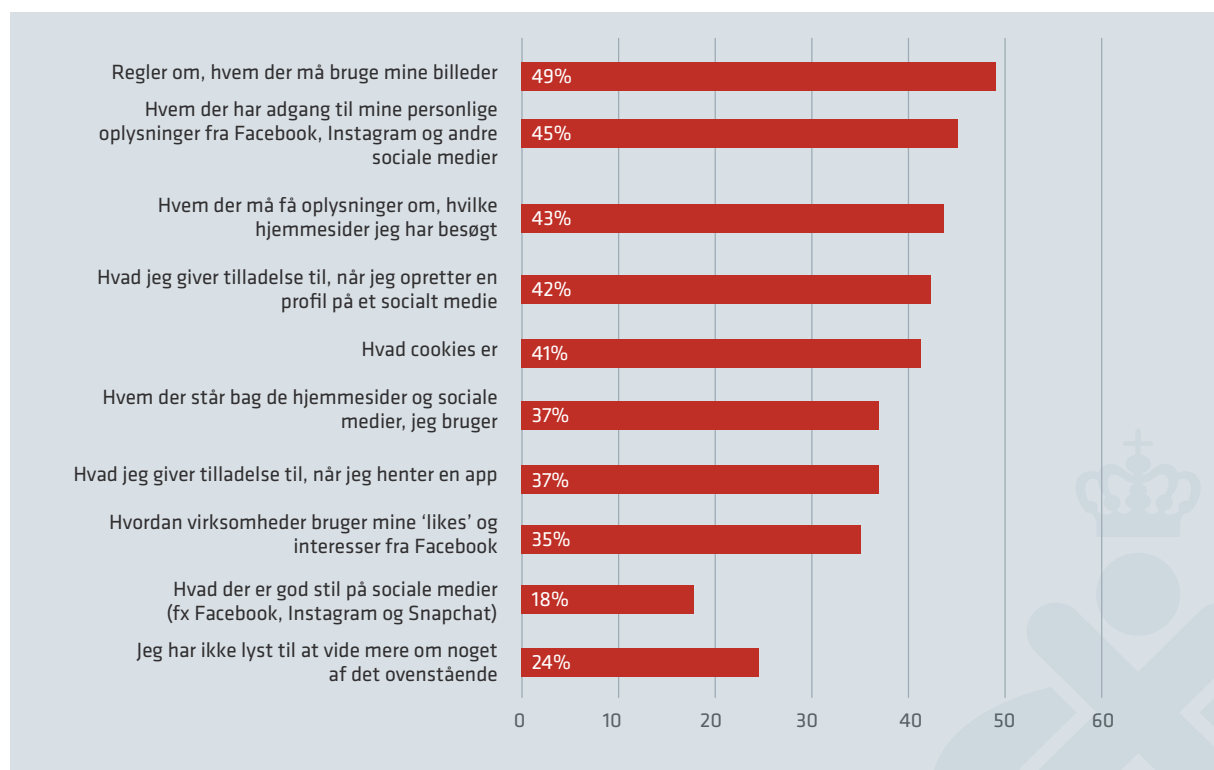
På trods af at undersøgelsen viser en relativt stor ligestilling blandt de unge i forhold til beskyttelse af deres privatliv og rettigheder på nettet, så peger helt op til 76 pct. af de unge alligevel på forskellige ting i det digitale univers, som de gerne vil lære mere om. Størstedelen – 49 pct. – vil gerne vide mere om, hvem der må bruge deres billeder. 45 pct. vil gerne vide mere om, hvem der har adgang til deres personlige oplysninger fx på de sociale netværkssider, og 43

pct. vil gerne vide mere om, hvem der må få oplysninger om, hvilke hjemmesider, de besøger. Som Ask på 15 år siger, så har man ret til at vide, at man bliver overvåget: "Hvis de overvåger én, mens man er på deres side, har man på en eller anden måde ret til at vide det."

Langt færre – knap en femtedel – efterspørger viden om mere bløde værdier, så som hvad der er god stil på nettet.

FIGUR 12: ØNSKER TIL MERE VIDEN

HVILKE AF NEDENSTÅENDE TING VIL DU GERNE VIDE MERE OM? (SÆT GERNE FLERE KRYDS)

Antal svar: 1.931

METODE: HVORDAN HAR VI LAVET UNDERSØGELSEN?

KVANTITATIV DEL

De kvantitative data er resultatet af anden spørgeskemaundersøgelse i Børnerådets nye Børne- og Ungepanel. Første undersøgelse handlede om livet i 7. klasse. Den anden undersøgelsen kalder vi 'Unge og medier'. I den undersøger vi, hvordan unge bruger og forholder sig til medier.

Panelet består af 2.683 elever fra 7. klasse fra 110 klasser fra almenområdet og 11 klasser fra specialområdet¹ fordelt over hele landet. 1.932 unge har svaret på spørgeskema. Det giver en svarprocent på 72. De deltagende klasser er en del af et tilfældigt udtræk foretaget af Danmarks Pædagogiske Universitet.

Der er lidt flere piger, der har svaret på spørgeskemaet (52,2 pct.), end der er piger blandt børn i 7. klasse på landsplan (49,1). Forskellen er statistisk signifikant, hvilket betyder, at man i læsningen af resultaterne bør holde sig for øje, at pigerne er en anelse overrepræsenterede.

Alle sammenhænge i analysen er statistisk signifikante. De er chi-testet og har en p-værdi under 0,05.

KVALITATIV DEL

Vi har gennemført fire uddybende gruppeinterview med i alt 20 elever fra 8. klasse på to forskellige skoler.

Alle navne er ændrede i rapporten af hensyn til anonymitet. Citater kan være tilpasset af hensyn til læsbarhed. Interviewene varede 30-50 min. og var semistrukturerede med en interviewguide, som tog udgangspunkt i resultaterne fra den del af spørgeskemaundersøgelsen, der handlede om livet derhjemme og de voksne, som børnene bor sammen med. Interviewene handlede om at få de unges forklaringer på resultaterne samt at komme med eksempler fra deres eget liv.

1 Det er ikke alle specialskoler, der er organiseret omkring klassetrin. I de tilfælde, hvor en udvalgt skole ikke har 7. klassetrin, har lærerne på skolen udvalgt en gruppe børn, der er vurderet alderssvarende. Alle specialklasser har haft spørgeskemaet til gennemlæsning og vurderet det egnet til deres netop deres børn og deres særlige behov.